

MATURITNÍ ZPRAVODAJ

CERMAT INFORMUJE O NOVÉ MATURITNÍ ZKOUŠCE

25
2014

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

Maturitní zkouška společné části z českého jazyka se, až na pár zákonem přesně definovaných výjimek, týká každého žáka závěrečného ročníku středoškolského studia. Vzhledem k tomu, že se pro naprostou většinu maturantů jedná o zkoušku z rodného jazyka, mají někteří žáci tendenci přípravu na tuto povinnou zkoušku podcenit. Zkouška z češtiny je však zkouškou komplexní a adepti na její úspěšné složení musí prokázat své znalosti a dovednosti při didaktickém testu, písemné práci i ústní zkoušce.

Toto číslo maturitního zpravodaje je zaměřeno na zkoušku z českého jazyka a literatury společné části maturitní zkoušky, v jednotlivých článcích upozorňujeme na možná úskalí zkoušky a přinášíme i užitečné rady. Jsem přesvědčen, že Vám tento maturitní zpravodaj bude dobrým pomocníkem při pečlivé přípravě na zkoušku.

Jiří Zíka
ředitel CERMATu

sebou. Jiná strategie řešení úloh se uplatňuje u **dichotomických úloh**, u nichž žák volí ANO/NE (tzn. rozhoduje, zda uvedené tvrzení je pravdivé, či nepravdivé). V didaktickém testu z českého jazyka a literatury jsou dichotomické úlohy obvykle seskupeny do svazků po čtyřech. Ani v tomto případě nelze očekávat nějaké zákonitosti ve výskytu odpovědí ANO/NE, v jednom svazku se mohou objevit odpovědi v poměru 2 : 2, 1 : 3 nebo 0 : 4. Posledním typem úlohy, která se v didaktickém testu z českého jazyka a literatury objevuje, je **úloha uspořádací**, jejíž řešení spočívá v seřazení jednotlivých částí textu v souladu s textovou návazností.

>>>

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Zkouška z českého jazyka a literatury je povinnou zkouškou společné části maturitní zkoušky a konají ji všichni maturanti. V jarním zkušebním období maturity ve školním roce 2013/2014 se k této zkoušce přihlásilo 82 541 žáků, přičemž z 096 maturantů bude konat opravnou zkoušku. To, co by měli všichni maturanti z českého jazyka a literatury o této zkoušce vědět, je uvedeno v následujícím textu.

Zkouška společné části maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury je **zkouška komplexní**. To znamená, že se skládá ze tří dílčích zkoušek – **didaktického testu, písemné práce a ústní zkoušky**.

DIDAKTICKÝ TEST

Tato dílčí zkouška z českého jazyka začíná pro všechny maturanty ve stejný čas podle [jednotného zkušebního schématu písemných zkoušek společné části maturitní zkoušky v jarním zkušebním období 2014 v pondělí 5. května v 8 hodin ráno](#). Poté, co budou žákům rozdány záznamové archy a testové sešity, mají **na řešení testu celkem 60 minut**. Žákům s přiznaným uzpůsobením podmínek (PUP) pro konání maturitní zkoušky bude navýšen čas na vypracování testu, pří-

padně jim budou přiznána i další uzpůsobení podmínek podle posudku vypracovaného školským poradenským zařízením. Cizinci, kteří pobývají na území ČR nepřetržitě po dobu kratší než dva roky, mají časový limit na řešení didaktického testu prodloužen o 15 minut. **Při řešení didaktického testu z českého jazyka a literatury není povoleno používat žádné pomůcky kromě psacích potřeb. (Výjimku mohou tvořit cizinci a žáci s PUP).**

Didaktický test z českého jazyka a literatury se skládá z 32 úloh různého typu. Nejčastěji jsou v testu zastoupeny **multiple-choice úlohy** s výběrem jedné správné odpovědi ze čtyř nabízených alternativ. V zastoupení jednotlivých odpovědí nelze hledat žádný systém, např. odpověď A se může vyskytovat čtyřikrát za

Platný katalog požadavků k maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury stanovuje oblasti, které jsou v rámci didaktického testu ověřovány. Maturanti prokazují, nakolik si osvojili základní jazykové znalosti a dovednosti (znalost pravidel českého pravopisu nebo vědomosti z oblasti lexikologie, tvarosloví a větné skladby) nebo na jaké úrovni jsou jejich čtenářské dovednosti. Podstatná pro řešení testu je také dovednost porozumět textu a orientovat se v něm. Vedle toho je důležité, aby žák dokázal pracovat s různými typy textů, rozpoznal jejich charakter a také dovedl analyzovat jazykové prostředky, které se v textu uplatňují.

KOMPLEXY ÚLOH

Pravidla českého pravopisu

Úlohy zahrnuté do komplexu pravopisných úloh ověřují znalost pravidel českého pravopisu a dovednost aplikace těchto znalostí v konkrétním kontextu. Úlohami je ověřováno, zda žáci ovládají např. psaní i/y, souhláskových skupin, předložek a předpon s/z, pravidla pro zápis interpunkce nebo psaní velkých písmen.

Slovo, věta, souvětí

Úlohy v tomto komplexu ověřují, zda žáci ovládají slovtvornou a morfologickou analýzu slovních tvarů, zda chápou význam pojmenování a zda si osvojili základní principy syntaktické analýzy věty jednoduché a souvětí. Žáci při řešení těchto úloh např. určují slovní druhy, identifikují v daném kontextu chybný tvar slova, vyvozují význam pojmenování, přiřazují k danému pojmenování synonyma/antonyma, rozlišují obrazné a neobrazné pojmenování, posuzují vhodnost pojmenování v daném kontextu, určují větné členy nebo identifikují nedostatky ve výstavbě věty/souvětí, případně vybírají nejvhodnější opravu.

Porozumění textu

Tato skupina úloh má svým pojetím nejbližší k ověřování čtenářských dovedností. Charakterizují ji úlohy, při jejichž řešení žáci např. vyhledávají v textu požadované informace a analyzují je, identifikují různé způsoby čtení textu, interpretují text, vystihnou jeho hlavní myšlenku, rozpoznají prvky manipulace, charakterizují vyprávěče / lyrický subjekt, postavy.

Text, jeho charakter a výstavba

Tento komplex úloh zastupují úlohy ověřující dovednost analyzovat základní charakter textu a posoudit jeho výstavbu. Žáci např. rozlišují různé typy textů, identifikují charakteristické znaky literárních druhů

a žánrů, identifikují nedostatky ve výstavbě textu, analyzují jazykové prostředky užití v textu, posuzují vztah mezi účastníky komunikace, doplňují podle smyslu název textu nebo uspořádávají části textu v souladu s textovou návazností.

Text a jiný text

Do tohoto komplexu úloh jsou zařazeny úlohy, při jejichž řešení žáci např. porovnávají informace z různých textů, využívají informaci z odborného textu pro práci s jinými druhy textů nebo prokazují orientaci v interdisciplinárních souvislostech.

ŠESTERO DOBRÝCH RAD PRO ÚSPĚŠNÉ ŘEŠENÍ DIDAKTICKÉHO TESTU

1. Pozorné čtení zadání

Důležité je číst zadání úlohy pozorně a odpovídat pouze na položenou otázku.

2. Úloha s výchozím textem

Pokud se úloha vztahuje k výchozímu textu, je nutné při jejím řešení pracovat pouze s informacemi, které jsou v daném výchozím textu obsaženy. Žádná úloha (s výjimkou úloh ověřujících interdisciplinární souvislosti) nevyžaduje znalost faktů, které jdou za konkrétní text.

3. Chytáky v testu nejsou!

Cílem maturitního testu není „žáka nachytat na švestkách“, ale ověřit to, co se v průběhu studia na střední škole naučil.

4. Rozvržení času

Při řešení testu je důležité dobře si rozvrhnout čas (např. zbytečně se nezdržovat zdánlivě „neřešitelnými“ úlohami, vrátit se k obtížnějším úlohám později) a nechat si také dostatečný čas na kontrolu testu. Zadavatel didaktického testu upozorní žáky 5 minut před vypršením časového limitu na blížící se konec zkoušky.

5. Nehledat v zastoupení odpovědi řád

Každou úlohu je třeba řešit individuálně, nelze hledat žádný systém v zastoupení jednotlivých odpovědí.

6. Zapsat řešení úloh do záznamového archu

Do testového sešitu lze cokoliv zaznamenávat, např. načrtnout si myšlenkové postupy, podtrhnout pasáže ve výchozím textu, dělat si poznámky. Samotné řešení úlohy je však nutné uvést do záznamového archu, který je pak vyhodnocován. **Předmětem hodnocení jsou pouze odpovědi zapsané do záznamového**

archu, nikoli do testového sešitu. V testovém sešitě jsou uvedena pravidla pro správný zápis odpovědí, je tedy třeba se jimi řídit.

PÍSEMNÁ PRÁCE Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Písemná práce z českého jazyka a literatury se koná **v pondělí 5. května 2014 v 11.30 hodin**. Na začátku testování rozdá zadavatel žákům testový sešit, který obsahuje **10 zadání**. Na výběr zadání mají maturanti **25 minut**, během nichž si mohou svoji práci také naplánovat. V testovém sešitě je k dispozici jedna prázdná stránka určená např. k napsání osnovy, části konceptu nebo k uspořádání myšlenek, které se budou textu písemné práce týkat. Po uplynutí zmíněných 25 minut začíná samotná zkouška, časový limit na vypracování písemné práce je **90 minut**. Žáci s PUP a cizinci pobývající v České republice méně než dva roky mají na tuto dílčí zkoušku vyšší časovou dotaci: cizinci mají prodloužen čas o půl hodiny, žáci s přiznaným uzpůsobením podmínek pak podle zařazení do konkrétní kategorie a skupiny žáků s PUP. Povolenu pomůckou u této dílčí zkoušky jsou kromě psacích potřeb Pravidla českého pravopisu, cizinci mohou navíc používat i překladový slovník a Slovník spisovné češtiny, žáci s PUP mohou využít kompenzační pomůcky uvedené ve svém posudku.

Minimální požadovaný rozsah písemné práce je stanoven na 250 slov. Tento pokyn je také uveden v testovém sešitu. Pro kontrolu počtu slov se lze řídit orientačním ukazatelem, že 250 slov je asi 25 až 30 řádků, ovšem s přihlédnutím k velikosti písma. Horní hranice počtu slov není u písemné práce z českého jazyka a literatury stanovena.

OSMERO DOBRÝCH RAD PRO PSANÍ MATURITNÍ PÍSEMNÉ PRÁCE Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

1. Pečlivost při čtení a výběru zadání

Maturant by si měl dobře promyslet, které ze zadání je mu blízké, a to jak tématem (tím, o čem má psát), tak komunikační situací a slohovým útvarem (tím, jakým způsobem má psát a jaké jazykové prostředky volit). Při rozhodování, které zadání zvolit, je důležité nenechat se zmást prvním dojmem, ale přistupovat k výběru zadání pečlivě. Je dobré si ve zkratce představit, jak by mohl výsledný text asi vypadat, a rozhodnout, zda má pisatel k dispozici dostatek nosných nápadů a myšlenek k napsání celého textu.

2. Naplánování obsahu písemné práce

Naplánovat práci si žáci mohou během

>>>

25 minut, které mají na výběr zadání. Do testového sešitu si během této doby mohou psát poznámky, osnovu, koncept nebo si jinak rozvrhnout práci a uspořádat myšlenky. Osnova není součástí hodnocení, není tedy nutné ji opisovat do záznamového archu. Tvorba osnovy je však důležitá v přípravné fázi psaní textu, je tedy dobré si načrtnout orientační body budoucího textu a při samotném psaní se tohoto plánu držet. Tím se maturant vyhne tomu, že odbočí od tématu nebo že nestačí napsat vše, co měl původně v úmyslu.

3. Rozvržení času

Během vymezeného časového limitu 90 minut musí maturant stihnout zapsat celou finální verzi textu do záznamového archu. Před odevzdáním písemné práce je vhodné si text ještě jednou přečíst, případně zkontrolovat problematické pravopisné jevy v Pravidlech českého pravopisu. Při rozvržení času je tedy nutné počítat s dobou, kterou tato kontrola zabere.

4. Dodržení vybraného zadání

Cílem písemné práce z českého jazyka a literatury je, aby každý maturant prokázal dovednost vytvořit v daném čase písemný projev podle zadaných požadavků. V rámci této dílčí zkoušky by žáci měli mimo jiné ukázat, že danému zadání rozumí a že se orientují v příslušné komunikační situaci. Je třeba držet se zvoleného zadání. Zadání písemné práce je každý rok jiné, nelze si tedy dopředu připravit nějaký obecný text a ten poté u maturity „vysypat z rukávu“. Odchýlení od zadání, nebo dokonce jeho nesplnění má vliv na konečné hodnocení písemné práce. **Pokud žák nevytvoří text podle vybraného zadání, bude písemná práce jako celek hodnocena nula body.**

5. Pečlivá volba jazykových prostředků

Pro jakého adresáta má být text určen, jaké jsou základní požadavky na daný slohový útvar nebo funkční styl, to jsou otázky, jejichž zodpovězení je jedním z klíčů k úspěchu. Maturant by měl s ohledem na zadání volit vhodné jazykové prostředky, např. rozlišovat mezi obecnou češtinou, nářečím

a spisovnou češtinou, mezi slovy neutrálními a zabarvenými, volit slova uvážlivě podle toho, co chce označit, a podle významu, který danému označení odpovídá. V neposlední řadě by se žák měl snažit o pestré vyjadřování, měl by prokázat dostatečnou šíři slovní zásoby, neopakovat stále stejné formulace.

6. Promyšlení kompozice textu a jeho přehledné členění

Kompozice textu by měla být promyšlená a vyvážená, žák by neměl zapomenout na členění textu. Text by měl být přehledně a logicky uspořádan, aby bylo možné se v něm snadno orientovat. Text musí být srozumitelný i pro toho, kdo autora práce nezná. Nelze počítat s tím, že si hodnotitel domyslí, co chtěl maturant ve své práci sdělit.

7. Čitelné písmo

To, co hodnotitel nepřečte, nebude moci ohodnotit, proto je důležité psát čitelně.

8. Práce s výchozím textem

V některých zadáních se maturanti setkají s výchozím textem, který slouží jako pomocník pro lepší porozumění zadání. Výchozí texty mají různou funkci.

Výchozí text, který má inspirativní funkci, žák do své práce může, ale nemusí začlenit. Některá zadání písemné práce jsou ale koncipována záměrně tak, aby žák musel s výchozím textem pracovat a do svého textu ho funkčně začlenit. V rámci maturitní písemné práce může být zadán například úvahový text, v němž má žák vyjádřit své stanovisko k premisám uvedeným ve výchozím textu. Jiné zadání může po žákovi požadovat, aby navázal na situaci ve výchozím textu a tuto situaci ve své vlastní práci rozvíjel. Pokud je zadán motivační dopis, žák musí reagovat na nabídku práce uvedenou ve výchozím textu. Výchozí text lze někdy použít jako úvod písemné práce, např. u vypravování. V tomto případě je ale nutné ho opsat, neboť bez toho by byla narušena koherence textu a adresát by textu nemusel rozumět.

POUZE OPSAT VÝCHOZÍ TEXT do písemné práce NESTAČÍ!

Při práci s výchozím textem je třeba mít na paměti, že prosté opsání výchozího textu se nezapočítává do rozsahu písemné práce, nejedná se totiž o autorský text.

ÚSTNÍ ZKOUŠKA Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Datum konání ústní zkoušky z českého jazyka a literatury stanovuje ředitel školy. Zkouška samotná pak pro maturanta začíná v okamžiku, kdy si vylosuje číslo zadání a obdrží příslušný pracovní list. Pracovní list obsahuje podstatné informace, které žák potřebuje k přípravě na „potítku“: tedy výňatek z uměleckého textu, výňatek z neuměleckého textu a strukturu zkoušky (vlastní zadání zkoušky). Čas pro přípravu na ústní zkoušku je 20 minut a vlastní zkoušení trvá nejdéle 15 minut.

>>>

Kdy je písemná práce z českého jazyka hodnocena nulou?

- Text je o něčem jiném, nesplňuje zadané téma (např. místo přípravy palačinek je popisována příprava ořechové bábovky, místo stížnosti dopravnímu podniku na problémy městské hromadné dopravy pisatel analyzuje nevhodné chování řidičů automobilů).
- Jedná se o jiný typ textu, písemná práce nevykazuje charakteristiky zadaného slohového útvaru (např. místo vypravování žák napíše úvahu, místo popisu pracovního postupu pisatel vytvoří vypravování o tom, jak se jednoho krásného dne rozhodl něco udělat).
- Text nesplňuje požadavky na minimální stanovený rozsah.
- Text jako celek (nebo jeho podstatná část) je zcela nečitelný.

U ústní zkoušky z českého jazyka a literatury nejsou povoleny žádné pomůcky kromě psacích potřeb, tedy ani čtenářský deník.

Zadání zkoušky – pracovní list

Pracovní list je určen názvem literárního díla uvedeného v žákovském seznamu literárních děl, který žák odevzdal řediteli školy nejpozději 31. března. Žákův seznam obsahuje 20 literárních děl, při jeho tvorbě žák musí vycházet ze školního seznamu zveřejněného již na podzim loňského roku a musí respektovat následující kritéria pro výběr maturitních zadání:

- minimálně 1 literárním dílem musí být zastoupena próza, poezie a drama;
- minimálně 4 literárními díly musí být zastoupena světová a česká literatura do konce 19. století;
- minimálně 5 literárními díly musí být zastoupena česká literatura 20. a 21. století;
- minimálně 4 literárními díly musí být zastoupena světová literatura 20. a 21. století.

Struktura zkoušky (někdy označovaná jako zadání zkoušky) může být obecná nebo rozpracovaná. Vhodně rozpracovaná struktura zkoušky je vstřícná vůči žákovi, poskytuje podrobnější osnovu pro vedení zkoušky, znamená lepší oporu pro hodnocení žákova výkonu. Obecná struktura zkoušky dává žákovi i zkoušejícímu větší prostor.

Ústní zkouška je primárně dialogem se zkoušejícím, který kromě samotného zkoušení dbá i na časové rozvržení zkoušky. Ideální rozložení zkoušky je 2 : 1 ve prospěch analýzy uměleckého textu, popřípadě je možné čas rozložit rovnoměrně mezi oba výňatky.

PATERO DOBRÝCH RAD PRO PODÁNÍ DOBRÉHO VÝKONU U ÚSTNÍ ZKOUŠKY

1. Respektovat strukturu zkoušky

Všechny odpovědi na jednotlivé body struktury zkoušky je dobré si přehledně poznamenat, v rozhovoru se zkoušejícím se pak maturant lépe v poznámkách orientuje.

2. Práce s pracovním listem

Podstatou ústní zkoušky je analýza textů, převážná část zkoušky se odehrává nad textem. Vhodné tedy je, aby si žák v rámci své přípravy označil ve výňatcích místa, kterými bude během zkoušky svá tvrzení dokládat.

3. Přehlednost poznámek

Lepší je psát si přípravu spíše heslovitě nebo pomocí krátkých vět, orientace v poznámkách tak bude snazší.

4. Důraz na analýzu textu

Zkouška má těžiště v práci s texty, maturant by se tak měl zaměřit hlavně na ně, nikoli na mechanicky naučené informace o životě autora a jeho díle. Analýzu literárního díla také nelze v žádném případě zaměňovat za převyprávění obsahu díla.

5. Kvalita ústního projevu

Při samotné zkoušce by měl žák mluvit spisovně, jeho projev by měl být souvislý a srozumitelný, žák by se měl vyjadřovat v dobře strukturovaných a přehledných větách; součástí hodnocení zkoušky je totiž i hodnocení samotného projevu.

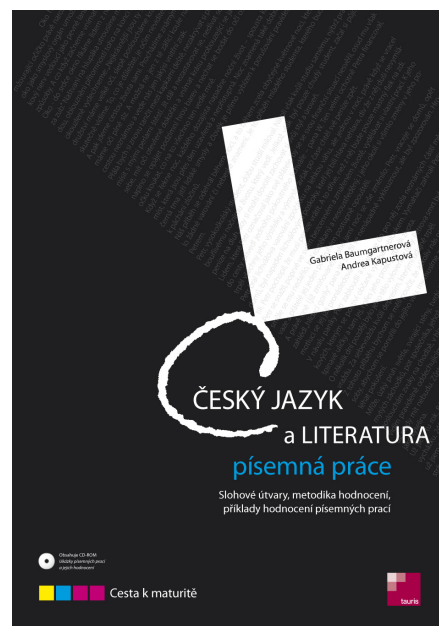
HODNOCENÍ SPOLEČNÉ ČÁSTI MATURITNÍ ZKOUŠKY Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Didaktický test je vyhodnocován centrálně elektronickou formou. Písemná práce a ústní zkouška jsou hodnoceny hodnotiteli jmenovanými ředitelem školy, kteří jsou držiteli platných osvědčení k hodnocení zkoušek společné části maturitní zkoušky. Celkový výsledek v procentních bodech z komplexní zkoušky z českého jazyka a literatury se vypočítává jako vážený průměr získaných procentních bodů všech tří dílčích zkoušek, přičemž váhy jednotlivých dílčích zkoušek (didaktický test : písemná práce : ústní zkouška) jsou ve vzájemném poměru 1 : 1 : 1.

DALŠÍ ZDROJE INFORMACÍ K MATURITNÍ ZKOUŠCE NEJEN Z ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Chcete-li získat aktuální, důležité a hlavně oficiální informace o maturitní zkoušce ve školním roce 2013/2014, navštivte stránky www.novamaturita.cz. Zejména pro samotné maturanty je pak ideálním informačním kanálem facebookový profil Udělám maturitu, kde návštěvník nalezne nejen rady a tipy od bývalých i budoucích maturantů, ale také aktuální informace, které s maturitní zkouškou souvisejí.

Při přípravě na maturitní zkoušku může být nápomocná také publikace *Český jazyk a literatura – písemná práce*. Tato příručka, připravená přímo metodickými písemných prací společné části maturitní zkoušky, si

klade za cíl usnadnit učitelům práci při přípravě žáků na písemnou práci z českého jazyka a literatury a samotným žákům pak pomáhá snížit riziko neúspěchu u této dílčí maturitní zkoušky. Publikaci je možné objednávat prostřednictvím e-mailové adresy akce@novamaturita.cz pod heslem AKCE za cenu 186 Kč (+ poštovné a balné).

Na adrese www.novamaturita.cz/pisemna-prace-1404033217.html doporučujeme ke stažení aktualizované **příručky k písemným pracím z cizích jazyků**, které byly CERMATEm vydány v rámci metodické podpory učitelů cizích jazyků a přípravy žáků k maturitní zkoušce.

Soubory vzorových úloh, zadání a pracovních listů – to je letošní novinka, která nahradila ilustrační testy. Díky této pomůcce mají žáci možnost udělat si obrázek o tom, jaké typy úloh se mohou objevit v jednotlivých testech, jak vypadají zadání k písemným pracím z českého jazyka nebo cizích jazyků či jakou podobu mohou mít pracovní listy k ústní zkoušce. Nejsou to však jen soubory vzorových úloh, co může žákům pomoci s přípravou k maturitní zkoušce. Na stránkách www.novamaturita.cz jsou k dispozici „ostré“ testy a zadání z posledního ročníku maturitní zkoušky a samozřejmě také katalogy požadavků k maturitní zkoušce z jednotlivých předmětů.

MATURITNÍ 25
ZPRAVODAJ 2014

Zpracovalo Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
ISSN 1803-9928

